

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION OF NON – FORMAL EDUCATION
AND INFORMAL EDUCATION CENTERS IN DISTRICTS OF SAKON NAKHON PROVINCE

มนัสวีนิ ณรงค์ชัย* นวัตกรรม หอมสิน และ พงชนิมิตร พงษ์ภิญโญ

Manutsawinee Narongchai*, Nawattakorn Homsin and Phongnimith Phongpinoy

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 41000

Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani Rajabhat 41000, Thailand

*Corresponding author: E-mail: manatvini@yahoo.com

รับบทความ 3 ตุลาคม 2562 แก้ไขบทความ 24 ตุลาคม 2562 ตอบรับบทความ 6 พฤศจิกายน 2562 เผยแพร่บทความ มกราคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร และ 2) หาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน ที่มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 186 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .969 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ผู้ให้ข้อมูลมาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และยืนยันแนวทางโดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดิม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน
2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการนิเทศภายใน 5) ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และ 6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยแนวทางทั้ง 6 ด้านได้รับการยืนยันว่าใช้ได้ทุกแนวทาง

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to examine the current conditions of academic affairs administration of the Non-Formal Education and Informal Education Centers in districts of Sakon Nakhon Province, and 2) to establish guidelines for improving academic affairs administration of the Non-Formal Education and Informal Education Centers in districts of Sakon Nakhon Province. The research process was divided into two phases: Phase I was to examine the current conditions of academic affairs administration of the Non-Formal Education and Informal Education Centers in districts of Sakon Nakhon Province. The samples were 186 teachers, selected by stratified random sampling. The research instrument consisted of a set of 5-level-rating-scale questionnaires with a reliability of .969. The statistics for data analysis were mean and standard deviation. Phase II was to establish guidelines for improving academic affairs administration of the Non-Formal Education and Informal Education Centers in districts of Sakon Nakhon Province. There were nine informants who were selected through purposive sampling using a semi-structured

interview for data collection. The content analysis was used to analyze data, and the guidelines were confirmed by the same nine informants. The data analysis consisted of percentage scores.

The research found that:

1. The current conditions of academic affairs administration of the Non-Formal Education and Informal Education Centers in districts of Sakon Nakhon Province were at a high level in overall and in each aspect.
2. The guidelines for academic affairs administration of the Non-Formal Education and Informal Education Centers in districts of Sakon Nakhon Province comprised six elements: 1) Curriculum and curriculum administration, 2) Research for educational development, 3) Learning management, 4) Internal supervision, 5) Educational measurement and evaluation of evaluation, and 6) Educational quality assurance, were confirmed as suitable to be used in all guidelines.

Keywords: Academic Affairs Administration, Non-Formal Education and Informal Education Centers

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และการก้าวเข้าสู่โลกยุคที่ 4.0 อันเกิดจากการรวมตัวและแตกตัวของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ กฎระเบียบ และระบบทุนนิยม ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ได้แก่ 1) มีการเคลื่อนย้ายทุนกันอย่างเสรีและมีมูลค่าสูง 2) มีการเปลี่ยนแปลงจากการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางมาสู่การทำเพื่อส่วนรวมมากขึ้น 3) การเปลี่ยนแปลงจากการสร้างแรงจูงใจไปสู่ระบบการลงโทษด้านข้อมูลสารสนเทศมากขึ้น และ 4) กลไกของมนุษย์ที่คำนึงถึงการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ กอปรกับสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังความคิดสร้างสรรค์และแข่งขันด้วยนวัตกรรม อันเกิดจากศักยภาพความรู้และภูมิปัญญาผสมผสานกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557, หน้า 38) ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มของเทคโนโลยีชีวภาพ นาโนเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการปัญญา ได้ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิต คุณภาพชีวิตและรูปแบบธุรกิจพัฒนาไปมาก และในอนาคตข้างหน้าการเปลี่ยนแปลงจะยิ่งรวดเร็วขึ้น รัฐได้ให้ความสำคัญกับโครงการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่านทางสื่อดิจิทัล และนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครู หลักสูตร และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2560, หน้า 5) อันจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่พลิกโฉมอนาคตของโลก รวมทั้งประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นอัจฉริยะ รวมทั้งเกิดการเชื่อมต่อและการบรรจบกันของเทคโนโลยีก้าวหน้าทั้งเทคโนโลยีฐานชีวภาพ เทคโนโลยีฐานฟิสิกส์ และฐานดิจิทัลที่จะเป็นความท้าทายต่อโลกของการแข่งขันอย่างมาก (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560, หน้า 16)

ปัจจุบันประเทศไทยกำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาว พร้อมกับการปฏิรูปและการพัฒนาระบบ และกลไกการบริหารราชการแผ่นดินในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นองค์กรหลักด้านการศึกษา ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และนโยบายไทยแลนด์ 4.0 (Startup Thailand) (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 11-15) ซึ่งมีจุดเน้นในการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาและการศึกษาเพื่อการทำงานและสร้างงานได้ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งความเป็นพลวัตเพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของประเทศไทยในทุกภาคส่วนและนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นหรือบรรเทาความรุนแรงของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอันจะทำให้ประเทศไทยยังคงรักษาบทบาทสำคัญของเวทีโลก สามารถดำรงรักษาความเป็นชาติที่มีความมั่นคง และคนไทยในประเทศมีความอยู่ดีมีสุขอย่างถ้วนหน้ากัน ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) สร้างทัศนวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณภาพ ในกรอบแนวทางการปฏิรูปด้านการศึกษาและสร้างการเรียนรู้ให้มีระบบการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้ใฝ่เรียนรู้และสืบค้นความรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 18) เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการศึกษามีบทบาทและความสำคัญอย่าง

ยิ่งต่อ การพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในโลกยุคใหม่นั้นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดก็คือ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้เพราะความสามารถและศักยภาพในการผลิตของแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของคนในชาติ ประเทศที่พลเมืองมีการศึกษาย่อมได้เปรียบในการแข่งขันเสมอ ในโลกปัจจุบันและอนาคต “การศึกษา” มิใช่จำกัดอยู่เพียงในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ทุกคนจะมีโอกาสได้เรียนรู้ตั้งแต่ก่อนเกิดจนตาย ประเทศไทยเองก็ตระหนักในความสำคัญของการศึกษาในฐานะที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงได้กำหนดไว้ในมาตรา 54 “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในการจัดการศึกษาทุกระดับ รัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลเป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก จะต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ” ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ที่กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

ในการจัดการศึกษาของสังคมไทยที่ผ่านมาโดยเฉพาะการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับผู้ที่พลาดโอกาส ด้อยโอกาส และขาดโอกาสที่อยู่นอกระบบโรงเรียนให้ได้ รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ด้วยกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษาเพื่อพัฒนาลักษณะและชุมชนในการดำเนินการดังกล่าว แม้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ระดมสรรพกำลังจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดมา แต่ก็ยังมีประชาชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง หรือบริเวณตามแนวชายแดน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในสังคมเมือง เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้มีโอกาสรับการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึง เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 เป็นต้นมา (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542, หน้า 4) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2551 ในฐานะหน่วยงานหลักที่ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นองค์กรหลักในการสร้างสังคมอุดมปัญญาด้วยการจัดการให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 32) ซึ่งมีภารกิจในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย นักศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่มีคุณลักษณะความต้องการและเป้าหมายการจัดการศึกษาแตกต่างจากกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนในระบบโรงเรียนจึงได้พัฒนาหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีแนวคิด หลักการ และปรัชญาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่บนพื้นฐานของความเชื่อว่า ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในชีวิตมาพอสมควร การจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบมีหลักที่สำคัญ 5 ข้อ คือ หลักความเสมอภาค หลักการพัฒนาตนเองและพึ่งตนเอง หลักบูรณาการเรียนรู้กับวิถีชีวิต หลักความสอดคล้องกับความต้องการผู้เรียน และหลักการเรียนรู้อิสระมีส่วนร่วมกับชุมชน (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2546, หน้า 3-4) สารการเรียนรู้ที่จัดให้จึงพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยเพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันตามสภาพการดำเนินชีวิตจริง ทั้งนี้ได้ยึดสารมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกระบบ ในงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจในการดำเนินการอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาให้อยู่ในระดับที่ดี เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนผู้รับบริการ ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งเป็นงานที่ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นอย่างดี สามารถนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติอย่างชำนาญการจึงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาประชาชนทุกระดับทุกวัย ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียนให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่การสร้างสังคมอุดมปัญญา

จากบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในฐานะสถานศึกษาที่ให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนโยบายที่แตกต่างไปจากสถานศึกษาในระบบโดยทั่วไปปฏิบัติ เช่น “กศน. เพื่อปวงประชาชน” “บ้านหนังสืออัจฉริยะ” และโครงการพิเศษอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุนโยบายภายใต้ข้อจำกัด ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และอื่น ๆ กล่าวได้ว่าเป็นทั้งเรื่องที่ทำนายและการจัดการบริหารงานศูนย์การศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอได้พร้อม ๆ กันในคราวเดียว การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่น ๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่ก็เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร จะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (จันทรานี สงวนนาม, 2551, หน้า 143) โดยผลจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของสถานศึกษาอีกด้วย อันหมายถึงความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ภายใต้นโยบายของการกระจายอำนาจ ด้านการบริหารที่ยึดการใช้รูปแบบของการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานซึ่งตั้งอยู่หลักการเดียวกันกับสถานศึกษาหรือโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ ที่ต้องใช้ในการบริหารงาน คือ การกระจายอำนาจจัดการศึกษาให้กับประชาชนและโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จึงต้องสร้างผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำและมีศักยภาพที่ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอทั้งระบบและพร้อมจะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อรับการตรวจสอบให้การบริหารและจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้งานวิชาการเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการบริหารการศึกษา งานวิชาการเป็นภารกิจที่ต้องกระทำโดยจะกระทำกับภารกิจอื่นอย่างไรให้ลุล่วงไปด้วยดีบังเกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล และคุณภาพของงาน (สันติ บุญภิรมย์, 2552, หน้า 22) ดังนั้น การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงมีการกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมเป็นวิชาชีพขั้นสูงเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีมืออาชีพ (Professional Administrator) มีใบประกอบวิชาชีพสามารถบริหารจัดการด้วยตนเองอย่างมืออาชีพ คือ จัดระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาสถานศึกษากำหนดความต้องการที่แท้จริง นำข้อมูลมาใช้วางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ ลงมือปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์โดยเน้นผลที่เกิดขึ้นต่อนักเรียน การส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มได้มีช่องทางในการเรียนรู้ตลอดชีวิตรูปแบบใหม่โดยผ่านระบบการเรียนรู้ในระบบเปิดสำหรับมหาชนที่เรียกว่า MOOCs (Massive Open Online Courses) (แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560-2579) กล่าวถึง การติดตามและประเมินผลการพัฒนาจริงที่เกิดขึ้น รายงานผล/เผยแพร่ข่าวสารให้เกิดความภาคภูมิใจ บริหารจัดการด้วยตนเองอย่างมืออาชีพ เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์กว้างไกลมีภาวะผู้นำสามารถทำงานร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการร่วมมือกับครู ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนคิดเป็น เป็นคนดี คนเก่ง มีอาชีพและมีความสุข (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2560, หน้า 5) ซึ่งการขับเคลื่อนงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ผ่านมาเกิดปัญหาการบริหารจัดการขึ้นบางประการ ส่งผลให้สังคมส่วนใหญ่มองการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นทางเลือกสุดท้าย โดยมองว่าผลผลิตของการศึกษานอกระบบยังไม่มีคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายไม่สามารถเข้ารับบริการได้อย่างต่อเนื่อง ขาดความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี ไม่ส่งเสริมหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บุคลากรขาดทักษะและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาและบริการลูกค้ายุคใหม่อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและเป็นผู้มืออาชีพ (บริชา จันทรมณี 2556, หน้า 5) และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาระบบการเรียนรู้อัตโนมัติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พัฒนาและส่งเสริมการนำวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพการศึกษาลดชีวิต พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อให้สามารถดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2560, หน้า 3)

จากการวิเคราะห์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการนิเทศภายใน 5) ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และ 6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งทั้ง 6 ด้านนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถแสวงหาความรู้ก้าวทันโลก สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข การที่สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้บรรลุตามเจตนารมณ์ที่กำหนดได้นั้น สถานศึกษาต้องสามารถจัดการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ และผลการดำเนินการประจำปีของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในจังหวัดสกลนคร พบว่า ยังมีจุดที่ควรพัฒนาอีกมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการพัฒนาบุคลากร สถานศึกษาควรอบรมครู บุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การแนะแนว การติดตาม

นักศึกษา การจัดกระบวนการเรียนตามหลักการจัดการศึกษานอกระบบให้เป็นทิศทางเดียวกันและเป็นปัจจุบัน อีกทั้งเรื่องสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ หรือแม้แต่สถานที่ ยังเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการปฏิบัติงานเพราะยังขาดแคลนซ้ำชุดและไม่ได้คุณภาพ ในการพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับครูอย่างครอบคลุมทุกเป้าหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผู้สำเร็จการศึกษา ตามเป้าหมายที่กำหนดผู้เรียนจบหลักสูตรตามเป้าหมายที่ หลักสูตรกำหนด 4 ภาคเรียน (พรพิพัฒน์ ชื่อสัตย์, 2555, หน้า 321-322) ตลอดจนในด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น พบว่า ผู้เรียน ควรได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระความรู้พื้นฐาน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และที่สำคัญคือ สถานศึกษาควรวางแผนพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาด้านการบริหารความเสี่ยง เพื่อลดผลความเสียหายที่จะส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้รับบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร, 2560, หน้า 9)

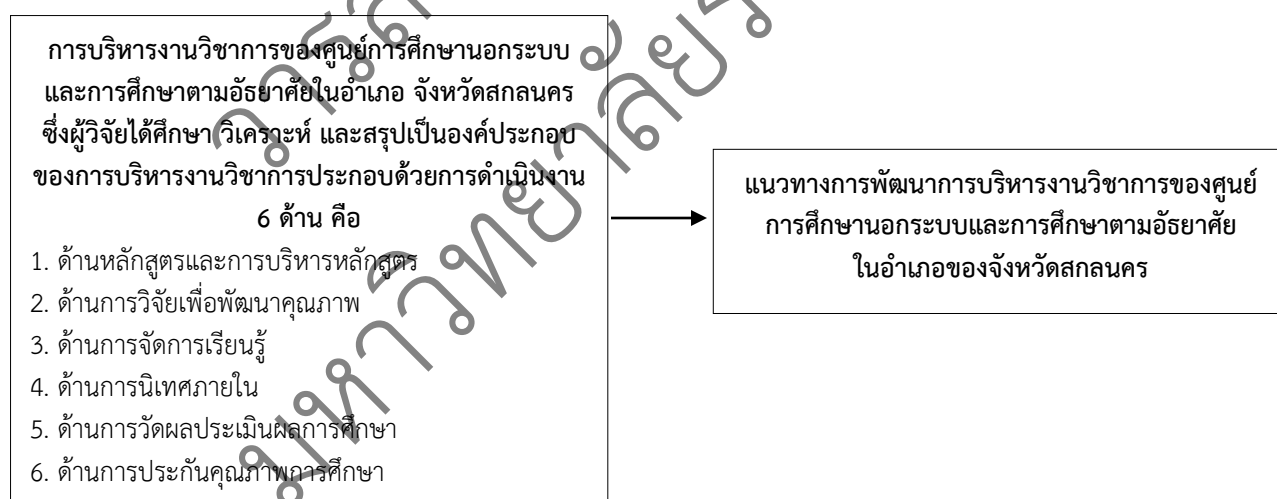
จากเหตุผลที่กล่าวมา ในฐานะของผู้ที่ปฏิบัติงานภายในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร และหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร เพื่อนำวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของในอำเภอ จังหวัดสกลนคร อันจะช่วยให้การบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ประสบความสำเร็จ และมีคุณภาพ เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ต่อชุมชนและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอของจังหวัดสกลนคร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด ในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอของจังหวัดสกลนครโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นครู กศน. สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2561 จำนวน 369 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยการเปิดตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) แล้วใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ประเภทครูของสถานศึกษา เป็นเกณฑ์ในการจัดชั้น (Strata) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยมีขอบเขตเนื้อหาการบริหารงานวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ และสรุปเป็นองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการประกอบด้วยผลการดำเนินงาน 6 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร
- 2.2 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา
- 2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้
- 2.4 ด้านการนิเทศภายใน
- 2.5 ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา
- 2.6 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และประเภทครู กศน. โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการนิเทศภายใน 5) ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และ 6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

4.2 ศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการ สร้างแบบสอบถาม และศึกษาแบบสอบถามที่นักการศึกษาสร้างไว้ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือแล้วเขียนแบบสอบถามฉบับร่างให้ครอบคลุมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการ

4.3 นำร่างแบบสอบถาม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมเพื่อขอคำชี้แนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

4.5 นำคะแนนมาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาในการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด ตั้งแต่ $\geq .50$ -1.00 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, หน้า 117) โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80-1.00 ทั้งหมด 30 ข้อ

4.6 นำแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ ที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

4.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) โดยนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับครู กศน. ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหา

สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค กำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า .80 ขึ้นไป (Cronbach, 1970 อ้างถึงใน สมชาย วรภิเกษมสกุล, 2553, หน้า 273-275) ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .347-.865 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ทั้งฉบับโดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .969

4.8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัด

5.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

5.3 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบ แบบสอบถาม

5.4 ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยขอความร่วมมือจากครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรวบรวม แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด บรรจุแบบสอบถามลงในซองและส่งทางไปรษณีย์ พร้อมกำหนดขอรับแบบสอบถามคืน 2 สัปดาห์

5.5 ในกรณีที่ไม่ได้รับแบบสอบถามครบตามจำนวนที่จัดส่งไป ผู้วิจัยจะโทรศัพท์ติดต่อประสานงานกับผู้บริหาร สถานศึกษานั้นโดยตรง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) ตามรายละเอียด ดังนี้

6.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภท บุคลากร และประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษา มาแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

6.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เป็นรายด้านและโดยรวม กำหนดเกณฑ์แปลผลเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 102) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย การมีสภาพปัจจุบัน

4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อยที่สุด

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา การหาค่าอำนาจจำแนก ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกเจาะจง (Purposive Selection) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 45) เพื่อให้เกิดความหลากหลายตามบริบทในการหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยผู้วิจัยได้เลือกคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญและคุณสมบัติหรือมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน

1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร

1.1.2 มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร

1.1.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กศน. ทางทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร

1.2 กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบาย คัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารการศึกษา หรือศึกษานิเทศก์ ที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญหรือมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านการบริหารศึกษาขึ้นไป จำนวน 3 คน

1.3 กลุ่มครูผู้สอน คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นครูผู้สอนระดับปริญญาโทด้านการบริหารการศึกษาขึ้นไป ที่ได้รับรางวัลดีเด่นในด้านการจัดการเรียนการสอนระดับประเทศ จำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยสอบถามเกี่ยวกับการหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ในสถานศึกษา 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการนิเทศภายใน 5) ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และ 6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ในระยะที่ 1 มาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และยืนยันเพื่อรับรองด้วยแบบประเมิน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ซึ่งแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556, หน้า 96) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ในระยะที่ 1 มาหาแนวทางและแบบประเมินยืนยันแนวทาง

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ผู้วิจัยกำหนดเรื่องให้กระชับ เฉพาะเจาะจง และชัดเจนที่สุดว่าจะสัมภาษณ์เรื่องอะไร เพื่ออะไร กำหนดกลุ่มว่าจะมีจำนวนเท่าไร ใครบ้างมีส่วนเกี่ยวข้องและกำหนดเวลาให้ชัดเจนและเหมาะสม จะเริ่มยุคเวลาใด พร้อมนำเสนอข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 เพื่อจัดองค์ประกอบในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556, หน้า 96) มากำหนดแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร

4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) (รัตนะ บัวสนธ์, 2556, หน้า 96) ดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยและติดต่อนัดหมายวันเวลาประเด็นที่จะสัมภาษณ์ล่วงหน้าทางโทรศัพท์

4.2.2 เมื่อได้เวลานัดหมายผู้วิจัยแนะนำตนเอง

4.2.3 ทักทายพูดคุยเรื่องอื่นเป็นการอุ่นเครื่องและสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองเพื่อผ่อนคลายความเกร็งหรือความวิตกกังวล

4.2.4 ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ และเวลาที่ใช้โดยประมาณ

4.2.5 ขออนุญาตบันทึกการสัมภาษณ์

4.2.6 เริ่มต้นการสัมภาษณ์

4.2.7 ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับการเสียสละเวลา

4.2.8 ในกรณีจำเป็นที่อาจต้องทำการติดต่อขอสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้วิจัยได้กล่าวเป็นทางเลือกเพื่อขออนุญาตให้สัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า

4.2.9 จัดเก็บสิ่งของเอกสารบันทึกประกอบการสัมภาษณ์ ประเด็นการสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียงไว้ด้วยกัน

4.2.10 จากนั้นจึงนำมาถอดความจากเครื่องบันทึกเสียงชนิดคำต่อคำเพื่อดำเนิน การวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) นำไปจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร และนำข้อมูลที่สรุปแล้วกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันแนวทางต่อไป

6. การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูล 1) การตรวจสอบสามเส้าข้อมูล โดยใช้การตรวจสอบตามแนวของเดนซิน (Denzin, 1970 อ้างถึงใน สิน พันธุ์พินิจ, 2549, หน้า 279) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบข้อมูลนั้นจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา ได้แก่ บุคคล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู กศน. ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันโดยมาจากคนละสถานศึกษา และ 2) การตรวจสอบสามเส้าโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้การสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

7. การยืนยันแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ

การวิจัยครั้งนี้ เมื่อได้แนวทางแล้ว ผู้วิจัยนำแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ไปให้ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน ผู้ที่ให้สัมภาษณ์พิจารณายืนยันเพื่อรับรองแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร อีกครั้งโดยกำหนดเกณฑ์การประเมินยืนยันของผู้ให้ข้อมูลที่เห็นด้วย ร้อยละ 50 ขึ้นไป ถือว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ใช้ได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาในระยะที่ 1 สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปรากฏผลดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยรวม และรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	สภาพปัจจุบัน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	4.10	0.48	มาก
2. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา	4.13	0.51	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.22	0.43	มาก
4. ด้านการนิเทศภายใน	4.17	0.47	มาก
5. ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา	4.17	0.46	มาก
6. ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	4.24	0.48	มาก
โดยรวม	4.19	0.41	มาก

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 4.24$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.22$) ด้านการนิเทศภายใน ($\bar{X} = 4.17$) ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา ($\bar{X} = 4.17$) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา ($\bar{X} = 4.13$) และด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ($\bar{X} = 4.10$) ตามลำดับ

ผลการศึกษาในระยะที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 9 คน ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการนิเทศภายใน 5) ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และ 6) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และยืนยันให้ใช้ได้ทุกแนวทางทุกด้าน (ร้อยละ 100.00) ดังนี้

1. แนวทางด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ได้ดังนี้
 - 1.1 จัดทำหลักสูตรโดยเน้นวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่ดี และสร้างสัมมาอาชีพให้ก้าวทันเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน
 - 1.2 มุ่งเน้นทักษะวิชาชีพ การประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนาสังคม
 - 1.3 จัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้ที่บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การจัดการศึกษาทางเลือก
2. แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ ได้ดังนี้
 - 2.1 เน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการศึกษาและสามารถสร้างสัมมาอาชีพ
 - 2.2 มีการวิจัยที่เน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - 2.3 วิจัยเฉพาะบุคคลสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้ที่มีความบกพร่องต่าง ๆ หรือผู้ที่มีความสามารถพิเศษ
3. แนวทางการจัดการเรียนรู้ ได้ดังนี้
 - 3.1 เน้นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการศึกษาค้นคว้า
 - 3.2 ก้าวทันเทคโนโลยี ด้วยระบบอินเทอร์เน็ต ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ในทุกเวลา
 - 3.3 ห้องสมุดมีทัศนียภาพที่ดี สงบ บรรยากาศถ่ายเทได้สะดวก
4. แนวทางการนิเทศภายใน ได้ดังนี้
 - 4.1 นิเทศติดตาม และแนะนำการเรียนการสอนเฉพาะทางสำหรับผู้เรียนที่สนใจในแต่ละด้าน
 - 4.2 นำนวัตกรรมที่ได้จากผู้เรียนมาจัดนิทรรศการแสดงผลงานของผู้เรียนในแต่ละด้าน ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เรียน
 - 4.3 วัดและประเมินผลเพื่อแก้ไขจุดบกพร่องและพัฒนา
5. แนวทางการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ได้ดังนี้
 - 5.1 วัดและประเมินผลจากผลงานของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนจะเลือกที่จะเรียนตามความถนัดของแต่ละบุคคล
 - 5.2 มีการกำหนดการวัดผลประเมินผล โดยวิธีการสอบประมวลความรู้ของผู้เรียน
 - 5.3 เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นหลัก มีการสอบวัดประมวลความรู้ โดยผู้เรียนส่วนใหญ่จะต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
6. แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา ได้ดังนี้
 - 6.1 นิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน มีแผนพัฒนาประจำปี
 - 6.2 มุ่งเน้นการพัฒนาโดยยึดตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน
 - 6.3 ทำวิจัยเพื่อหาจุดบกพร่องของตัวผู้เรียน และนำมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยมีการอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน อาจเนื่องมาจากการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา และมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย ใช้การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารมีการประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละระดับ และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล การจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ซึ่งบทบาทหน้าที่ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จัดการศึกษานอกระบบในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้กับผู้ที่ขาดโอกาส พลาดโอกาสและผู้ที่ย่อยโอกาสทางการศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาให้กับประชากรวัยแรงงาน ซึ่งมีการแบ่งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย การจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต และพัฒนาสังคมและชุมชน และจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการแสวงหาความรู้ของประชาชน สอดคล้องกับที่กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 5) ได้กำหนด การบริหารงานวิชาการจะต้องมีหลักการและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ดังนั้น ในหลักการเบื้องต้นของการบริหารจึงต้องมีข้อความชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคม มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกระดับชั้นทั้งระดับจังหวัดและสถานศึกษา มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เซอร์จิโอแวนนี และคณะ (Sergiovanni et al., 2004, p. 67) ที่ได้ให้ความหมายว่าการบริหารงานวิชาการนั้น มีขอบข่ายงานการนิเทศการศึกษาเป็นอีกหนึ่งในงานที่สำคัญ เป็นเครื่องมือของผู้บริหารทั้งในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาครู เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางการศึกษาโดยนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการรายงานความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษาสู่สาธารณะ ซึ่งความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ การนิเทศการศึกษาจะเข้ามามีบทบาทที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถจะปฏิบัติงานได้ครอบคลุมและประสบความสำเร็จในการสร้างคุณภาพผู้เรียนสู่อนาคต ทั้งนี้ การนิเทศกำกับติดตามหลักสูตรเป็นกลไกสำคัญยิ่งของผู้นำทางวิชาการในการบริหารและจัดการหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ พร้อมทั้งช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถนำตนเองในการพัฒนาหลักสูตรสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครู และยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนในฐานะเป็นครูมืออาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 3-4) ได้กล่าวถึง การบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรว่า งานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน ขอบข่ายของงานวิชาการจะประกอบด้วย การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอน และเวลาในการทำงาน โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องการสอนตามหลักสูตร บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดตารางเรียนตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา การจัดชั้นเรียนเป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การจัดครูเข้าสอน ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน การจัดแบบเรียน โดยปกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้นครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบหรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง การปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิชาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความก้าวหน้าของสังคมธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น เป็นการให้นักเรียน นักศึกษารู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่ สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียน นักศึกษานั้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน การจัดห้องสมุด เป็นที่รวบรวมหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการให้นักเรียน นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุง แก้ไขปัญหาการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล กระบวนการเพื่อให้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภารดี อนันต์นาวี (2551, หน้า 280) ที่พบว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัด สกลนคร มี 6 ด้าน คือ

2.1 ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ จัดทำหลักสูตรโดยเน้นวิสัยทัศน์ ของสถานศึกษา ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่ดี และสร้างสัมมาอาชีวะให้ก้าวหน้า เศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน มุ่งเน้นทักษะวิชาชีพ การประกอบ อาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนาสังคม จัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้ที่บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มี ความสามารถพิเศษ การจัดการศึกษาทางเลือก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีการวิจัยพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการจัดทำหลักสูตรที่ มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน มีการจัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ มีการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้นสอดคล้องสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม

ซึ่งสอดคล้องกับที่กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 29-51) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ในกฎกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วย การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตาม ความในมาตรา 4 และมาตรา 39 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2553 มีรายละเอียด ดังนี้ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา คือ วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาจัดทำไว้ วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ ศึกษาและวิเคราะห์ ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จัดทำ สาระการบริหารการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาเพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน ประเมินผลและปรับปรุง ผู้บริหารสถานศึกษานุมัติ หลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป้าหมายหลัก คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้น

สอดคล้องกับที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 24-25) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ 1) หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้ 2) หลักสูตรเป็นระบบใน การจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น และ 3) หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตาม เป้าหมายที่ต้องการ

และสอดคล้องกับที่ กาญจนา คุณารักษ์ (2553, หน้า 38) กล่าวถึงว่าหลักสูตร คือ โครงการหรือแผน หรือ ข้อกำหนดอันประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนา ผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ โดยส่งเสริมให้บุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ใน โรงเรียน ในสังคมและในโลกอย่างมีคุณภาพและอย่างมีความสุข

2.2 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ เน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการศึกษาและสามารถสร้างสัมมาอาชีวะ มีการวิจัยที่เน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน และวิจัยเฉพาะบุคคลสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้ที่มีความบกพร่องต่าง ๆ หรือผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงานของผู้เรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีการพัฒนาครู และผู้เรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

ซึ่งสอดคล้องกับที่ เบสส์ และคานัน (Best & Kahn, 1992, pp. 28-31) กล่าวว่า การวิเคราะห์ที่มีระบบ ระเบียบ และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนอันจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นข้อสรุป หรือได้มาซึ่งหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีอันสามารถนำไปใช้ในการพยากรณ์ได้ และมีคุณลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) การวิจัยจะต้องนำไปสู่การแก้ปัญหาเพื่อบรรลุเป้าหมายสุดท้าย (Ultimate Goal) กล่าวคือ การค้นพบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปร (Variable) ต่าง ๆ 2) การวิจัยควรเน้นการพัฒนาข้อสรุปที่เป็นนัยทั่วไป (Generalization) หลักการ (Principle) หรือทฤษฎี (Theory) ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพยากรณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 3) การวิจัยต้องอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ที่สามารถสังเกตได้ (Observable Reexperience) หรือหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) ซึ่งในหลายกรณีจะเห็นว่ามีความน่าสนใจหลายประการที่ไม่สามารถนำไปสู่กระบวนการทำวิจัยได้ เพราะไม่สามารถสังเกตได้ 4) การวิจัยต้องมีการสังเกตที่ถูกต้อง (Accurate Observation) และพรรณนาความได้นักวิจัยอาจเลือก

วิธีการวัดและเครื่องมือทางด้านปริมาณ หากมีความเหมาะสมในการหาคำตอบได้ นักวิจัยก็ต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือวิธีการที่ไม่ใช่เชิงปริมาณ (Non Qualitative Method) 5) การวิจัยเกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลใหม่ ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิหรือข้อมูลที่ใช้เป็นครั้งแรก หรือมิฉะนั้นก็จะเป็นการใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วสำหรับวัตถุประสงค์ใหม่ ในทางตรงข้าม การจัดการใหม่ (Reorganizing) หรือการนำเอาผลงานของผู้ทำวิจัยไว้แล้วมาศึกษาใหม่ (Restating) ไม่ถือว่าเป็นการทำวิจัยเพราะ การศึกษาดังกล่าวไม่ได้ทำให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา 6) การวิจัยมีวิธีการหรือแบบการวิจัย (Research Procedure or Research Design) ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ที่เข้มแข็งและถือได้ว่าเป็นการวิจัย 7) การทำวิจัยต้องการความรู้ ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญ (Expertise) ดังนั้น ผู้ทำวิจัยจะต้องรู้และเข้าใจปัญหา (Problem) ที่จะทำพร้อมกับต้องรู้ด้วยว่าคนอื่นได้ทำวิจัยอะไรไว้บ้างและอย่างไร ผู้ทำวิจัยจะต้องรู้ถ้อยคำที่ใช้ (Terminology) แนวคิด (Concept) และทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) เพื่อที่จะเข้าใจ และวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้อย่างถูกต้อง 8) การวิจัยต้องมีวัตถุประสงค์และเหตุผลถูกต้องตามหลักตรรกวิทยา ดังนั้น ผู้ที่จะทำการวิจัยจึงควรใช้เครื่องทดสอบทุกอันที่เป็นไปได้เพื่อทำให้วิธีการศึกษา (Procedure) ที่ใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา หรือแม้แต่ข้อสรุปของงานวิจัยที่ค้นพบมีเหตุผลและนักวิจัยต้องพยายามขจัดอคติส่วนตัว (Bias) หรือไม่ให้อารมณ์ในการวิเคราะห์ หากแต่ใช้เหตุผลและความรู้ทางวิชาการในการทำวิจัย 9) งานวิจัยที่จะทำจะต้องเกี่ยวข้องกับคำถามที่ต้องการคำตอบของปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้ 10) การทำวิจัยเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความอดทน นักวิจัยควรคาดการณ์ไว้ก่อนถึงความผิดหวังหรือความหมดกำลังใจ หากถึงตอนที่หาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งขึ้นได้อย่างยากลำบาก 11) การทำวิจัยจะต้องมีการบันทึกและรายงานอย่างระมัดระวัง โดยจะต้องให้คำนิยาม (Definition) คำศัพท์สำคัญ (Key Word) และจะต้องตระหนักถึงข้อจำกัด (Limitation) ต่าง ๆ ด้วยวิธีการศึกษาจะต้องกล่าวโดยละเอียด นอกจากนี้การอ้างอิง (Reference) ก็ต้องกระทำอย่างระมัดระวัง ผลการวิจัยจะต้องมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจนและจะต้องเสนอข้อสรุป (Conclusion) ด้วยความระมัดระวัง และ 12) การทำวิจัยบางครั้งต้องการกำลังใจหรือการสนับสนุนไม่ว่างานวิจัยนั้นจะมีผลเกื้อกูลหรือขัดขวางต่อกลุ่มคนใดก็ตาม

สอดคล้องกับที่ สุวิมล ว่องวานิช (2550, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ว่า หมายถึง การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในห้องเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลมาใช้ทันที และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

และสอดคล้องกับที่ จุมพล สวัสดิ์ยาร (2550, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการวิจัย หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความจริงอย่างจริงจังด้วยระบบ กระบวนการ และวิธีการขั้นตอนที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่วิจัยนั้น

2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ เน้นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการศึกษาค้นคว้า ก้าวทันเทคโนโลยีด้วยระบบอินเทอร์เน็ต ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ในทุกเวลา และห้องสมุดมีทัศนียภาพที่ดี สงบ บรรยากาศถ่ายเทได้สะดวก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีการจัดทำแผนการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอน มีการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนารับการเรียนรู้และการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียน มีการช่วยเหลือผู้พิการ ด้วยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ครอนบาค (Cronbach, 1973, pp. 68-70) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ การแก้ปัญหา ซึ่งจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ 1) สถานการณ์ (Situation) คือ สิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศรอบตัวผู้เรียน 2) ลักษณะประจำตัวของบุคคล ได้แก่ ความสามารถ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียน อันจะมีส่วนช่วยให้การเรียนบรรลุผลสำเร็จ 3) ความมุ่งหมาย (Goal) คือ การทราบจุดหมายของสิ่งที่เรียน 4) การแปลความหมาย (Interpretation) เป็นการทำความเข้าใจเข้าไปอยู่ในสถานการณ์เพื่อแปลความหมายของสิ่งที่พบ เพื่อช่วยให้เกิดการแก้ปัญหา 5) การกระทำ (Action) หมายถึง การตอบสนองต่อสถานการณ์ที่พบหลังจากแปลความหมายแล้ว และ 6) ผลการปฏิบัติ (Consequence) คือ ผลที่ได้รับจากการกระทำ ถ้าเป็นผลดีก็สามารถจะนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกันได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลที่ได้รับล้มเหลว บางคนอาจจะแก้ไขปรับปรุงวิธีการตอบสนอง เพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุด หรือบางคนอาจจะล้มเลิกความหวังเดิมเสีย

สอดคล้องกับแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1998, p. 67) ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของการเรียนรู้โดยการกระทำ อันเป็นแนวคิดที่แพร่หลายและได้รับการยอมรับทั่วโลกมานาน การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ นับว่าเป็นการเปลี่ยนบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็นผู้รับ และเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้สอน หรือผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้ มาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้เท่ากับเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ว่าอยู่ที่ผู้เรียน

มากกว่าอยู่ที่ผู้สอน ดังนั้น ผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เพราะบทบาทในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ

และสอดคล้องกับที่ อัญชลี ธรรมะวิจิตร (2554, หน้า 16) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ตามปรัชญา “คิดเป็น” และยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทั้งด้านวัย วุฒิภาวะ ความถนัด ความสนใจ วิธีการเรียนรู้ ตลอดจนมีการดำเนินชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพที่มีอยู่ และเรียนรู้อย่างมีความสุข

2.4 ด้านการนิเทศภายใน มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ นิเทศติดตาม และแนะนำการเรียนการสอนเฉพาะทางสำหรับผู้เรียนที่สนใจในแต่ละด้าน นำนวัตกรรมที่ได้จากผู้เรียนมาจัดนิทรรศการแสดงผลงานของผู้เรียนในแต่ละด้าน ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เรียน และมีการวัดและประเมินผลเพื่อแก้ไขจุดบกพร่องและพัฒนา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีการสร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนิเทศภายใน สร้างความเข้าใจให้แก่ครู และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เกี่ยวข้องว่าได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง

ซึ่งสอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 10) ได้ให้ความหมายการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาโรงเรียนที่มุ่งหมายคุณภาพนักเรียนให้ได้ตามเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษา โดยดำเนินการอย่างครอบคลุมทุกองค์ประกอบของโรงเรียน ทุกระดับชั้นตอนของกระบวนการและองค์การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นิเทศเพื่อพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อที่จะปรับปรุงและแก้ไขปัญหากระบวนการบริหารจัดการ

สอดคล้องกับที่ วราภรณ์ แสงพลสิทธิ์ (2554, หน้า 14) ได้กล่าวถึงเทคนิคการนิเทศการศึกษา 5 แบบ ดังนี้ 1) การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์เป็นแนวทางการนิเทศแบบหนึ่งที่อาศัยผลการวิจัยมาใช้ นำทฤษฎีทางการศึกษาที่เกิดขึ้น และการวัดผลการศึกษาได้เจริญขึ้นจึงได้นำสิ่งที่ค้นพบใหม่ ๆ มาให้ครูประยุกต์ใช้สำหรับครูเพื่อที่จะได้ปรับปรุงครู ให้เป็นครูที่มีคุณภาพและทำงานอย่างเป็นระบบและระเบียบตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และ 2) การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) เป็นการนิเทศที่มุ่งให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์การเรียนการสอน ซึ่งจำเพาะเจาะจงลงไป เป็นการนิเทศที่ใช้ในห้องเรียน โดยเฉพาะ โดยผู้นิเทศมีบทบาทคล้ายหมอ และผู้รับการนิเทศ คือ คนไข้ ซึ่งมีสภาพปัญหาและต้องการแก้ไขปัญหานั้นจึงมาปรึกษาหมอเพื่อขอรับการนิเทศ จึงเรียกคนไข้ในคลินิกโดยสร้างเครื่องมือรักษานเฉพาะใช้กับผู้รับการนิเทศต้องการ

และยังสอดคล้องกับที่ ภรณ์ อนันต์นารี (2552, หน้า 284) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) จัดระบบนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา 2) ดำเนินงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา 3) ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา 4) ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของงานวิชาการ 5) การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา

2.5 ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ วัดและประเมินผลจากผลงานของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนจะเลือกที่จะเรียนตามความถนัดของแต่ละบุคคล มีการกำหนดการวัดผลประเมินผล โดยวิธีการสอบประมวลความรู้ของผู้เรียน และเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นหลัก มีการสอบวัดประมวลความรู้ โดยผู้เรียนส่วนใหญ่จะต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีการกำหนดระเบียบการวัดผล และการประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ จัดทำเอกสารหลักสูตรการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและการประเมินผลของสถานศึกษา จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละระดับ และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน พัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล การจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีเป้าหมายสำคัญเพื่อนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรฯ หรือนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาการของ

ผู้เรียนโดยตรง และนำไปปรับปรุงแก้ไขการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียน

ซึ่งสอดคล้องกับที่ ฮิลลียอร์ (Hillyer, 1993, p. 446) กล่าวว่า การวัดผลประเมินผล ควรดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ใช้หลักการประเมินที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการประเมินผลทางการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกำหนดมาตรฐานการประเมิน 4 ประการ คือ 1) ด้านความมีประโยชน์ 2) ด้านความเป็นไปได้ 3) ด้านความเหมาะสม และ 4) ด้านความถูกต้อง

สอดคล้องกับที่ ทศนีย์ เสี่ยงหวาน (2557, หน้า 33) ได้กล่าวถึง การเทียบโอนผลการเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์และแนวทางเทียบโอนผลการเรียนที่หลากหลายกว่าที่ผ่านมา โดยเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนในรูปแบบการจัดการศึกษาต่างรูปแบบกัน มีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความหลากหลายมากขึ้น เนื่องด้วยมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งเปิดโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบการจัดการศึกษาและลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน สามารถเทียบโอนกันได้โดยให้สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนผลการเรียนระหว่างโรงเรียนที่นักเรียนสามารถนำผลการเรียน จากโรงเรียนแห่งหนึ่งมาใช้ในโรงเรียนอีกแห่งหนึ่งได้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างต่อเนื่อง ลดการเรียนซ้ำในรายวิชาที่เรียนมาแล้ว และนักเรียนสามารถนำผลการเรียนไปเทียบโอนในสายอาชีพ โดยสถานศึกษาดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้อะไรที่แสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ 2) พิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง การทดสอบการสัมภาษณ์ และ 3) พิจารณาความสามารถและปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

และสอดคล้องกับที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 99-108) กล่าวว่า การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนประสบการณ์ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการนำมาซึ่งคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาระดับต่าง ๆ เพราะผลมาจากการวัดและประเมินผลการศึกษา ส่วนการเทียบโอนประสบการณ์นั้น เป็นการสร้างโอกาสให้กับนักเรียนผู้มีความต้องการศึกษาตามสถาบันต่าง ๆ ตามวาระและโอกาสที่แตกต่างกัน ซึ่งในส่วนของการทรงศึกษาธิการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เกี่ยวกับการวัดประเมินผลการเรียนรู้ไว้ ดังนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

2.6 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษามีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ นิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน มีแผนพัฒนาประจำปี มุ่งเน้นการพัฒนาโดยยึดตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน และทำวิจัยเพื่อหาจุดบกพร่องของตัวผู้เรียนและนำมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร มีกระบวนการกำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และความต้องการของชุมชน จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์) ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาที่ตั้งไว้ ดำเนินโครงการ/กิจกรรมสถานศึกษาโดยสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็งเน้นการมีส่วนร่วม และมีการใช้วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle) ในการทำงาน

ซึ่งสอดคล้องกับที่ สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 62) มีความเห็นว่ามีหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเอง ในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษานั้นจะต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานเพื่อทำให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข จะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีความดีมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกต่อไป

สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมวิชาการ (2545, หน้า 1) ที่ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้นไม่ใช่การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาหลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ต่อสาธารณชนซึ่งสำนักงานมาตรฐานการศึกษาได้ศึกษาวิจัยการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พบว่าควรดำเนินการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

และสอดคล้องกับที่ อุทุมพร ทองอุไทย (2544, หน้า 37) ให้ความหมายว่าการประกันคุณภาพเป็นระบบในการควบคุม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของแต่ละองค์กร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถสร้างความมั่นใจให้กับสาธารณชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือ ผู้รับบริการซึ่งก็หมายถึงผู้เรียนนั่นเอง จึงนับว่าการประกันคุณภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1.1 สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร ควรนำไปเป็นสารสนเทศ เพื่อประกอบการวางแผนในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยกำหนด นโยบาย มีการประเมินที่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน และปฏิบัติอย่างจริงจัง

1.2 แนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ จังหวัดสกลนคร ทั้ง 6 ด้านนั้น ได้รับการยืนยันว่าใช้ได้ทุกแนวทาง ดังนั้น ผู้บริหารและครูผู้สอน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ จังหวัดสกลนคร หรือสังกัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน สามารถนำแนวทางดังกล่าวนี้ ไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และเป็นแนวทางในการดำเนินการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยและพัฒนาต่อไป

2.1 ได้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยยังคงมีความต้องการในการบริหารงานวิชาการด้านอื่น ๆ ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อไป

2.2 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสามารถนำแนวทางการบริหารงานวิชาการไปใช้ได้ และควรที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการตัวแปรในด้านต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). *การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2542). *การปฏิรูปการศึกษาตลอดชีวิต: กรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: รังสิการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: พี.เอส.บี.โปรดักส์.
- _____. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2553). *พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จันทร์นา สอนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุคพอยท์.
- จุมพล สวัสดิ์ยากร. (2550). *หลักและวิธีวิจัยทางการสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สุวรรณภูมิ.
- ทัศนีย์ เสียงหวาน. (2557). *การบริหารงานวิชาการโรงเรียนในกลุ่มบางละมุง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปรีชา จันทร์มณี. (2556). *ตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรพิพัฒน์ ชื่อสัตย์. (2555). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กคน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- การดี อนันต์นาวิ. (2551). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: มนตรีมิเกลกาไรซาบาล.

- รัตน์ บัณฑิต. (2556). *วิจัยเชิงคุณภาพการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรารณ แสงพลสิทธิ์. (2554). *ความต้องการนิเทศการสอนของครูเครือข่ายโรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม*. งานวิจัย กรุงเทพฯ: โรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกประถม.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- สมชาย วรภิรมย์. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุตรธานี: อักษรศิลป์การพิมพ์.
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. (2546). *เอกสารเสริมความรู้ การจัดการศึกษาออกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา (23 กรกฎาคม 2558) เล่ม 132 ตอนพิเศษ 171 ง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2558/E/171/7.PDF>. 25 กรกฎาคม 2562.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2560). *นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ 2560*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร. (2560). *รายงานประจำปี สำนักงาน กศน. จังหวัดสกลนคร*. สกลนคร: เอกสารอัดสำเนา.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2549). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ธรรมะวิจิตร. (2554). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <http://panchalee.wordpress.com>. 8 กรกฎาคม 2562.
- อุทุมพร ทองอุไทย. (2545). *เทคนิคการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544*. กรุงเทพฯ: ฟินนี่.
- Best, J. W., & Kahn, J.V. (1992). *Research in education*. (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Cronbach, L.J. (1973). *Educational psychology*. New York: Harcourt Brace and World, Inc: 68-70.
- Dewey J. (1998). *How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the education process*. Boston: Houghtonoughton Mifflin Company.
- Hillyer, Benda Joyce. (1993). The impact of portfolios on second grade students self-assessment of their literacy development. *Dissertation Abstracts International*. Inc: 446.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Sergiovanni et al. (2004). *The principalship: A reflective practice perspective*. (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.